

# VINDICIAE

## PRO LIBRO TERTIO

### DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO

## Ad CAPUT III.

Liberum arbitrium juxta S. Thomam ita definitur, quod sit libera potestas ex his, que ad finem aliquam conducunt, unum pro alio eligendi, aut unum et idem acceptandi, vel pro arbitrio respondei, intelligenti natura ad magnam Dei gloriam attributa. Amesius : « Hæc definitio quamvis eum sensum possit habere, ut de ea non sit contendendi causa; neque tamen est accurata, neque in illo sensu, in quo a Bellar. declaratur, potest defendi, sicut ex seqq. apparebit. Simplex et vera definitio liberi arbitrii est, quod sit facultas agendi ex consilio. Itoc Bellar. ipse fatetur cap. 17. Satis est ad essentiam liberi arbitrii, si quis habeat optionem diversarum rerum, et electio fiat cum pleno atque perfecto iudicio rationis ». Resp. : Quam falso Amesius carpat definitionem Bellarmianam, apparebit ex sequentibus. Quod vero suam Lutherano-Calvinianam etiam Bellarmino affingere non erubuerit, spissa et palpabilis impostura est. Quis sane mentis dubitet, non habere liberam electionem cum, qui (quantumcumque) suaviter et infallibiliter, necessitatibus physicis ad aliquid agendum, licet hoc agat cum consilio ex parte intellectus? Totu' celo' ab hac facultate distat illa, qua quis (juxta Bellarm.) habet liberam electionem cum pleno iudicio rationis proponens, quid in rebus, quarum datur opinio, appetendum, fugiendumve sit. O simplicem Puritanum!

## Ad CAPUT V.

Ad liberum arbitrium constituentum, inquit Bellarm. non sufficit libertas a coactione, sed omnino requiritur libertas a necessitate. Cum enim triplex a S. Bernardo et

Magistro in 2. dist. 23. distinguatur libertas. Una a necessitate, altera a peccato, tercia a miseria. 1. est naturæ. 2. gratia. 3. gloria; Cumque libertas naturæ iterum sit duplex: una quæ opponitur simplici coactioni: altera cui non sola coactio, sed etiam necessitas quæcumque absoluta repugnat; ad liberum arbitrium postrema requiritur, ut SS. Scriptura, et Patres passim inculant, et ratio ipsa evincit: tum quia aliquoquin et pecoribus competenter liberum arbitrium aequæ a pueris, furiosis, somniantibus: tum quia aliqui qui etiam Deus libere genuisset filium quia non coacti: tum quia alias nulla posset remanere controversia de libero arbitrio cum haereticis, cum nemo haec tenet sane mentis negariet, Deum et homines liberos esse a coactione: tum denique, quia chimærica omnino est potestas electiva cum determinatione ad unum ex necessitate. Electio enim est inter multa, ideoque electionem præcedit consultatio. At si necesse habeo unum aliquid velle aut facere, ad quid consultatio? ubi electio? Hanc Bellarmi doctrinam sane perspicuum et distinctam carpit Amesius, quod 1. « confuse magis proponatur, quam declarationis titulus promittebat ». At quem, queso, hic appareat confusio, nisi Amesii? 2. Ait: « Coactio est necessitas. Non debuit igitur necessitatibus opponi ». At quomodo hoc sequitur? Numquid recte dico: Ad hoc ut Puritanus sit homo, non sufficit ut non sit asinus, sed etiam ut non sit brutus? 3. Queritur « Per calumniam tribui suis (Lutherano-Calvinianis), quod libertatem statuant a coactione tantum. Supponunt enim semper, qui illa phrasij utuntur, libertatem voluntatis a necessitate naturalis determinationis ad unum ». Verum frivola nimis est hec evasio et querimonia. Non est controversia, an liberum arbitrium habeat necessitatem naturalis determinationis ad unum,

uti saxum determinatur naturaliter ut feratur ad centrum, ignis ad calefaciendum; sed an liberum sit ab omni necessitate absoluta extrinsecus illata absque coactione? Hie respondent categorice quotquot sunt Lutheri et Calvinii non degeneres discipuli; numquid Lutherus conceptus verbis art. 36. non « confers, sed assertens » pronunciat? « Liberum arbitrium est figuratum in rebus, seu titulus sine re; quia nulli est in manu sua, quippiam cogitare mali aut boni, sed omnia de necessitate absoluta eveniunt ». Nonne Calvinii sunt hæc verba lib. II. instit. cap. 3. §10: « Voluntatis moveat Deus, non qualiter multis sæculi traditum est et creditum, ut nostra sit postea electionis, motioni aut ostempore, aut refutari; sed illam efficaciter afficiendo ». Seu ut habet editio Gallica: « Ita movendo, ut sequi necesse sit: Illud ergo toties a Chrysostomo repetitum repudiari necesse est »: Quem trahit volentem trahit. Hic jam absque tergiversatione respondeat Amesius, aut ejus complices. Verane haec Lutheri et Calvinii asserta? an falsa, impia, blasphemæ vobis videntur? Si vera; quomodo calumniamini? si falsa, impia, blasphemæ; cur non iis aperta nobiscum fronte vos opponitis? cur inutilibus verborum ambagiis lubrice in omnem partem vos fleetis, ut quae sit mens vestra, quis sensus, comprehendere vix liceat? Sane, si (ut in fine thesis 2. profiteatur Amesius), « conceditis, liberum arbitrium in eo quod agit, liberum esse ab omni necessitate, ut propriè non possit necessario agere quoad exercitium sui actus, quamvis respectu divinae ordinationis certo et infallibiliter agat, etc. » nihil prorsus a Bellarmino et Catholicis dissentitis, cum et nos non infallibiliter divinarum prædeterminationum ad actus bonos, libertati arbitrii nullatenus officere, ultra profiteamur. Si itaque sine furo ita sentiunt adversarii, sine dubio relictio Lutheri et Calvinio pacem in hoc puncto nobiscum inueniunt. Sed quam sincera ea sit, in decursu patet.

## Ad CAPUT VII.

Bellar.: Libertas est formaliter in voluntate, radicaliter in ratione. Amesius: « Nulla alia ratione dicitur libertas voluntatis radicem habere in ratione, nisi quod objectum proponatur cum indifferentiæ intellectualis cognitionis, ad agendum, vel non agendum. Hinc autem sequitur, libertatem voluntatis

non excludere illas prædefinitiones et prædeterminationes Dei, quas intellectus non potest penetrare, vel de quorum indifferētia non potest judicare ». Resp. : De prædefinitionibus Dei extrinsecis ab eterno, facile annuimus: prædeterminationes physicas intrinsecæ afficientes voluntatem « ita mouendo, ut (juxta Calvini phrasin) sequi necesse sit », non dubitamus esse præsentissimum libertatis excidium, ut supra ostensum est.

## Ad CAPUT VIII.

Bellar.: Voluntatis electio pendet necessario ab ultimo iudicio practicæ rationis. Amesius: « Si hoc verum est, tum falsum est quod ante diebatur, ad liberum arbitrium requiri libertatem ab omni necessitate ». Respond.: Utrumque est verum. Neque hac posterior dependet infert ullam necessitatem, determinatamque dependentiam ab hoc singulare iudicio. Liberum enim est semper voluntati, ut propositis variis rationibus non necessitatibus (quales sunt omnes circa quævis bona particularia extra Deum clares visum), sinat se pro libito moveri ab hac et non ab illa. Vaga autem illa necessitas dependet ab aliquo iudicio, libertati arbitrii non magis officit, quam necessitas illa, qua (juxta veriorem sententiam) voluntas essentia littera a cognitione dependet. Cum vero subdit Amesius 2. : Hæc Bellarm. sententia fuit inter ipsos Pontificios publice damnata, nempe a Parisiensibus, apud Azor. lib. IV. cap. 23. etc. » Vel imperite vel calumniose ista objicit. Longe enim aliud est, oportere aliquod iudicium rationis, idque ipsum liberum, præcedere quamvis liberi arbitrii deliveratam electionem (quod dumtaxat Bellarmius, et quidem verissime affirmat); aliud voluntatem necessario sequi iudicium aliquod rationis, ita cum haec proponit A. esse melius quam B., voluntas non possit elegere B. Videatur loci citat. Azor. usque ad finem cap. et Card. Pallavic. in 1. 2. S. Thomas disput. 6. quest. 2. art. 5. ubi erudit et solide ostendit: Quomodo voluntas posset operari contra id quod repræsentatur esse melius ex parte intellectus.

## Ad CAPUT X.

Bellar.: Liberum arbitrium est potentia non partim passiva, partim activa, sed simpliciter et absolute activa: tum quia juxta

SS. August. aliquos Patres in potestate voluntatis est, agere et non agere, velle et non velle: tum quia actio voluntatis est vitalis immanens, adeoque a principio interno et vitali necessario producitur: Ergo nequit fieri a re extrinseca: tum denique, si esset potentia passiva, falso diceretur libera; non enim est in potestate patientis, quid in ipso fiat, sed in potestate agentis est, quid in alio faciat. Amesius 1.: « Ex hac una sententia satis appareat, liberum arbitrium esse Jesuitarum deum, vel idolum. Hæc enim est differentia inter voluntatem Dei et hominis (sicut Alvarez obseruat disput. 91. num. 43). Voluntas divina est purus actus, habens libertatem per essentiam; voluntas autem creata non est purus actus, sed habet libertatem participatam, que includit aliquid potentialitatis, et ideo ut exeat in actum, necesse est ut promoveatur ». Amesius 2.: « Hinc etiam appareat, Bellarminum quidquid aliud profiteatur, cum Pelagianis tenere, liberum hominis arbitrium re ipsa non esse per peccatum lasum, nec opus habere

ut a gratia sanetur. » Resp.: Ex hac duplice, eaque præpingui calumnia satis appareat, Amesius vix aliud potuisse spectare, quam ut tyrones suos quoque modo syeophantando deciperet. Quamquam insigniter stupidii fuerint vel ipsi tyrones, qui non palpent insulstans illationis. Liberum arbitrium creatum non est actus purus, sed habet aliquid potentialitatis: Ergo non est potentia pure activa, sed ejus actus producitur active vel ex toto vel ex parte a phantasmatu, aut ab objecto cognito, aut certe ab ipsa mente, ut aiebant Godfr., Greg., Gabr., Cajet. 2. Præmotionem divinam indifferente (non physicam prædeterminantem), per illam potentiam activam non excludit Bellarminus, sed cum S. Thoma facile admittit; itemque necessitatibus gratias excitantis et cooperantis, que sit in substantia supernaturalis, infra eum omnibus Catholicis tradit; que omnia perfracte negavit Pelagius. Quia ergo specie veritatis, Pelagiani erroris nos insinuat impostor ille cum Manichæo et Calvinio?

## VINDICÆ

### PRO LIBRO QUARTO

### DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO

#### Ad CAPUT XIV.

Saltum facit Amesius oppido luculentum (et multo magis Gerhardus). Nam a cap. 11. lib. iii. usque ad duo capita ultima libri iv. omni silentio suo approbat, adeoque factur tacite, lib. iv. cap. 5. clarissime convictos, ac justissimo damnatos esse absurdæ temeritatis, contradictionis, et heresies Lutherum, Calvinum, etc., qui negarunt liberum arbitrium etiam in civilibus; adeoque etiam nomen « liber arbitrii » abolere, aut in servum arbitrium transformare contra omnes Scriptores ecclesiasticos præsumperunt. Qui dubitet hic valere illam regulam juris: *Qui tacet, consentire videtur?* Verum, non tantum Lutherum et Calvinum suum, sed etiam Thomistarum prædeterminationes physicas liberi arbitrii interfectrices indefensas prætergreditur. Ergone sicut cap. 14. Durandi conciliationem per negationem concursus divini ad actiones liberas, ita et prædeterminationem conciliationem recte a Bellarmino explosam, suo probat silentio? Hoc sane parum congruit cum iis, quibus supra Thomistarum sententiam tamquam propriam sustinuit, ut lib. iii. cap. 3. th. 2. et 4. ubi eam pronunciat « plane sum ». At hic Bellarminus (annente Amesio, ut merito ex ejus silentio presumitur), illam tamquam libertatis humanae vastatrixem funditus everit: tum apertis Patrum testimoniis: tum ex illo Eccles. xv. vers. 14. quod hominem reliquerit in manu consilia sui, ut ad quodcumque voluerit, extendat manus suas. etc.: tum quia aperie adversatur S. Thome 1. 2. quest. 9. art. 6. ad 3. et quest. 40. art. 4. et quest. 80. art. 1. ad 3. Et 2. 2. quest. 174. art. 1.: tum quia libera nequit dici ea potentia, quæ posita prædeterminatione physica non potest non agere, et illa sublata non potest agere: tum quia si Deus

ex necessitate determinaret creatum arbitrium, periret hujus libertas, ut ipsi agnoscent: at quid interest, sive misera voluntas moveatur a Deo libero sive necessario, dummodo efficaciter et irresistibiliter moveatur? tum quia sic Deus revera fit causa peccati: tum quia sola voce discrepare videtur ab errore eorum, qui aperte tollunt liberum arbitrium. Hæc omnia sive dissimilat, sive silentio suo approbat Amesius.

#### Ad CAPUT XV.

Hoc et seq. cap. Amesius sibi exigitandas sumit duas rationes concordie cooperationis divinae cum libero arbitrio. Prior est Scotti, Greg. Gab. etc. qui dicunt: Concursum Dei nihil imprimerre aut operari in voluntatem creatam, sed immediate influere in effectum, eumque producere illo ipso momento, quo a voluntate nostra producitur: unde nec Deus voluntatem, neque hæc illum determinat, uterque enim concursum suum libere adhibet, et si alter nolit concurrens, opus non fit. Amesius hanc rationem concordie frustra allatrat et arrodit. Nam falsum est 1. « per eam subtrahi dominio, providentia et gubernationi Dei efficaci operationes voluntatis humanae ». Suaviter enim et fortiter fecit etiam hanc quo vult, congrue creature rationali, non ut brutas pecudes. Falsum est 2. « tolli subordinationem primæ et secundarum causarum ». Manet ea immota, cum prima causa genio singularum se accommodat, liberis relinquens id quod essentia libertatis secum fert. Falsum est 3. « hominem non subditum, sed socium Dei facere », nam semper manet ejus liberum exercitium a nutu Dei dependens, utpote quod pro libito conservat, gubernat, dirigit, suspendit, extinguit. Falsum est 4. « sic singi Deum ex nutu hominis pendentem », cum absoluto ejus dominio nihil eorum possit

officere, quæ ex spontanea liberalitate indulget rationali creature : Non magis certe pendet sic e nata creatura Creator, quam cum is sua pollicitatione gratuita illi se quasi obstringit. Falsum est 3. imo sycophantica cavillatio, cum per liberam creaturæ determinationem « Creator fingitur quasi in ordinem redigi ». Vera pietas minime evertitur, neque illud plium dictum : « Faciam hoc si Deus voluerit ». Nam ita quodvis opus in mea libera potestate est, ut tamen variis modis, salva etiam libertate, possit a Deo impediti, mutari in aliud æquale, melius, etc. Impium vero vicissim est : si Deus voluerit, faciam hoc vel illud flagitium ; quod tamen iuxta Puritanum omnino dicendum est. Quod denique 6. ait, hanc conciliationem « adversari » (juxta Did. Alvarez disp. 48.) non modo Aristoteli, Thomæ et Thomistis, sed etiam Cathechismo concilii Tridentini » (eius tamen verba truncat Amesius, omittens ista : « Quamvis secundarum causarum efficientiam non impedit, etc. ») falsum quoque est; nam præmotionem Dei indiferentem, quam solam S. Thomas tradit, facile admittimus; sed hæc toto celo differt a prædeterminatione physica irresistibili necessitatante, ut mox Bellarm. explicat in 2. ratione. Videatur etiam Cardinal. Pallavicinus in 1. 2. disput. 6. quæst. 2. artic. 12.

## Ad CAPUT XVI.

Altera ratio concordia inter libertatem humanam, et cooperationem divinam, ea-

que forte probabilior, est juxta mentem S. Thomae, nimurum : Deum virtutes operatices causarum secundarum movere et applicare ad opus. Amesius calumniantur 1. « Bellarminum agere scepticum sophistam », dum posteriore sententiam dicit « forte probabilem ». At certe utraque probabilis est, et ita quoque, ut non repugnet utramque esse veram a parte rei, de qua tamen non liquet. Quid ergo hic scepticum ? Cum veritas manifesta nec ex verbo Dei, nec ex naturali ratione demonstretur, sapienter quisque eam conciliationem præferat, quam arbitrari verisimiliorem. Illam vero, quam cum Bellarm. cap. 44. paulo ante (Amesius nihil contradicente), rejecimus, jam ipse ut « veram sententiam extollit, contenditque esse eamdem quam hic Bellarminus sophistica, obscura et absurdâ interpretatione depravavit, et quam cap. 44. refutavit ». Verum, ut jam dixi cap. anteced. toto celo differt illa physica prædeterminationis irresistibili (quam tot validis argumentis a Bellarm. disjectam cum non defendit Amesius?) ab hac præmotione indiferente. Sic autem confusa inter se duplci sententiæ, scilicet vera S. Thomæ de præmotione indiferente, et falso ei afflita de prædeterminatione physica irresistibili, complura objicit, qua omnia vel jam in superioribus excussa sunt, vel simplici infestatione diffitantur, utpote nullo rationis vel autoritatis fulero nixa. Videatur supra laudatus P. a S. Josepho Fulliensis in defensione Doctoris Angelici, contra prædeterminationem physicam, et Concordiam suavem ejusdem.

## VINDICÆ

## PRO LIBRO SEXTO

## DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO

## Ad CAPUT IX.

Quod supra tacite, hic aperte prestat Amesius. Calvinus deserto, sit : « De libero arbitrio in civilibus et moralibus nullam sibi cum Papistis esse controversiam »; quod idem cum aliis Lutheranis facit, saltem tacite, Gerhardus; ita suum Patriarcham (quem toto lib. v. Bellarm. refutat), deserunt « in articulo summo, optimo, pro quo ceteri controversi nuge sunt ». Concedunt ergo, posse hominem suis viribus cognoscere aliquod verum morale; sine fide et auxilio speciali aliquod bonum morale perficere, adeoque in statu naturæ lapse esse ita liberi arbitrii, ut possit bonum morale diligere, malum evitare. « Questio ergo, eaque gravis, solum est de supernaturalibus, que propriè pertinent ad salutem, quam, ait Amesius, a Bellarmino calumniose tractatam ». Videamus, utrum calumnias admittantur? Ait Bellarm. apud Amesium : (Questio est : Sitne homo post lapsum primi hominis vere liberi arbitrii in iis rebus, que pertinent ad salutem, ut quamvis nihil possit sine auxilio gratie, tamen per gratiam præventionem exigitur, et adjutus a Deo, ita valeat operari, ut possit etiam non operari ?) Quid, queso, hic non apertum, planum et candidum ? Queritur tamen Amesius 1. : « Lubricam esse hanc phrasim », vere liberi arbitrii, id est, non necessitatæ irresistibili. Eiusmodi hoc inter nos et vos controversum est ? ubi ergo lubricitas, ubi calunnia ? Queritur 2. : « Non satis distincte designari objectum hujus questionis, que seil. sint illa que pertinent ad salutem ». At nodus in scirpo quæritur. Ex tota quippe tractatione Bellarminus liquet, eum loqui de actibus fidei, spei, caritatis, et reliquis supernaturalibus. 3. Ait : « de gratia præveniente satis constat ». At certe constat catenæ inter

TOM. VII.

47

lis. Nemo nostrum est, qui non eam, quam nobis affingit opinionem (prout ea verba sonant), ut haereticam damnet. Fallit vero, aut gravissime fallitur, cum hic et alibi passim supponit, inter gratiam physice et irresistibiliter necessitatem, et ipsam potentiam liberam, quae ab illa gratia dependeat, vel non dependeat, nullum dari medium, nempe auxilium gratiae congrue ita efficaciter affluentibus liberum arbitrium, ut hoc infallibiliter (libere tamen), accommodet consensum. Sed necdum finis cavalorum in statu controversie, per se clarissimo, obtenebrando. Aiebat Bellarm. lib. vi. cap. 9. Calvinum et Kennitium docere, voluntatem nostram in pietatis operibus sic agi a Deo, ut non possit non agere; et quamvis ipsa quoque concurredat active, tamen concurrere ut merum instrumentum Dei naturale, non ut causam liberam sui actus. Hec non affingit Calvinum, patet et clarissimus ejus verbis supra recitationis, que sane e diametro repugnant iis, que Amesius hic subiectit, nempe. 1. « Liberum arbitrium esse principium *Quod* actionum salutarium; non vero principium *Quo?* 2. Libetatem naturalem (juxta nos, ut ipse supponit) non accipere, et posse et velle suum a gratia ». 3. Nos dicere, homines moveri ad actiones supernaturales, sine in generatione « principii supernaturalis ». 4. « Phrases illas » cooperari, coadjutores, etc. esse prorsus alienas a praesenti questione ». Et cur? quia « nusquam sic vocantur homines respectu operationis supernaturalia in ipsis elicendi per gratiam salutiferam, sed respectu operis ministerii, per gratiam (quam gratis datum Bellarm. appellat), in aliis perficiendi ». Sed hoc et aperte falsum esse patet ex illo Matth. xx. vers. 8. *Voca operarios*, etc. Rom. viii. vers. 28. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: et quamvis ita esset, non ideo evaderet Amesius. Si enim homo est cooperator Dei respectu salutis proximorum, quanto magis respectu propria?

## Ad CAPUT X.

« An in supernaturalibus ita agamus a gratia Dei, ut actualis efficacia illius gratiae relinquatur electioni voluntatis humanae, ut ab illa determinetur? Nos negamus », ait Amesius. Idem tamen necdum cessat cavalieri, Bellarmino incansus, quod « affirmativam satis habuerit subindicare; caute nempe celans, quod nec caste, nec tuto satis potuit proficeri ». Hanc esse apertam calumniam patet ex omnibus quæ a cap. 9. usque a finem lib. vi, Bellarm. disputat. Aperte enim et ex instituto probat libertatem arbitrii in actionibus salutaribus veram et realem, tam operose in prioribus explicatam.

Probat autem I. ex omnibus illis S. Scriptura locis, in quibus dicuntur homines in operibus pietatis operari, aedificatores, planatores, rigatores, cooperatores et coadju-

tores Dei. Si enim nihil agerent, sed tantum moverentur, ut unera instrumenta, non deberent sic vocari, sed ligones, rastra, secures, etc. Amesius ait Bellarmino « luctarium larva a semetipsa conficta, non nobiscum (Calvinis), qui conclusionem ejus agnoscimus esse veram ». At Bellarmino directe impugnat Calvinum; proinde hic Calvinus est « larva » illa a Bellarmino impugnata. Quod si conclusionem Bellarmini Amesius tuetur ut suam, cur tam operose reluctatur, multiplicesque cavalios jam sepius rejectos, alio et alio verborum furo tintos restaurat? Porro quam absurdæ partim, partim calumniose contendit. 1. « Liberum arbitrium esse principium *Quod* actionum salutarium; non vero principium *Quo?* 2. Libetatem naturalem (juxta nos, ut ipse supponit) non accipere, et posse et velle suum a gratia ». 3. Nos dicere, homines moveri ad actiones supernaturales, sine in generatione « principii supernaturalis ». 4. « Phrases illas » cooperari, coadjutores, etc. esse prorsus alienas a praesenti questione ». Et cur? quia « nusquam sic vocantur homines respectu operationis supernaturalia in ipsis elicendi per gratiam salutiferam, sed respectu operis ministerii, per gratiam (quam gratis datum Bellarm. appellat), in aliis perficiendi ». Sed hoc et aperte falsum esse patet ex illo Matth. xx. vers. 8. *Voca operarios*, etc. Rom. viii. vers. 28. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: et quamvis ita esset, non ideo evaderet Amesius. Si enim homo est cooperator Dei respectu salutis proximorum, quanto magis respectu propria?

II. — Probat Bellarm. Stultum esset imperare aut sudare opera pietatis ei, qui non haberet arbitrii libertatem. Sed Deus suadet et imperat hominibus opera pietatis, et ipsum etiam conversionem ad Deum, de qua maxime litigant adversarii: Ergo habemus libertatem arbitrii in operibus pietatis etiam ante justificationem. Amesius. « Concedimus totum, hominem scilicet habere naturalem arbitrii libertatem: sed negamus, hominem absque gratia regenerationis habere vires idoneas ad spiritualia opera pietatis praestanda ». Resp. : Hæc minima coherent. Nostrum enim argumentum evincit, in operibus pietatis (qua constat suaderi et imperari a Deo), justificationem praecedentibus, nos habere libertatem; et hoc totum ait Amesius se concedere: quia igitur mente aut

fronte mox negat, nos ante gratiam regenerationis non habere vires idoneas ad illa opera pietatis, quæ disponunt ad recipiendam regenerationis gratiam? Quoscumque fines precepti aut suasionis divinae fingat Amesius, illud semper fixum manet (quod ipse totum aiebat se concedere), stultum esse imperare aut sudare non habent; aut habent non potenti vires idoneas ad praecipuum suasionem implendam.

III. — Quando Scriptura dicit: *Deus operatur velle et perficere*; et cum nos dicimus: *Convertemos, Deus etc.*, adversarii, contendent, ejusmodi testimonii significari, Deum vere et proprie agere et operari nostras actiones bonas. Cur igitur, quando Scriptura dicit: *Operamini vestram salutem: facite voluntas cor meum: convertemini ad me, etc.*, non patiuntur, ut eodem modo ista eadem vocabula intelligantur, et nos vere et proprie dicamus operari nostras actiones bonas? Amesius: « Patimur animis æquissimis, ut non vere proprie dicamus operari nostras actiones bonas, sed per gratiam Dei, non viribus arbitrii nostri ». Respond.: Hoc effatum Amesii, nisi subdole sensum falsum celet, ut verba sonant, nobis consentit, sed Calvinus et sequacibus contradicit, ut patet ex Calvini verbis, quæ hic recitat Bellarm. Brevis igitur nostra complexio est hæc: Homo excitatus et adjutus a gratia Dei ad actus fidei, spei, penitentie, etc. concipiendos, vel elicit eos actus libere, ita ut absolute stante eodem auxilio excitante et adjuvante possit non elicere; vel elicit eos absolute necessario, irresistibili necessitatibus ab illis auxiliis. Si 1. habemus intentum; si 2. clarum est, verba dedisse Amesius.

IV. — Scriptura docet, nos a Deo juvari in operibus pietatis. Non autem proprie juvari dicendum est, qui nihil agit, sed qui laborat in agendo. Ergo non est Dei tota actio pia hominis, sed etiam hujus libere eam elicentis. Mirabilis est hic Amesius, cum ait: « Se conclusionem concedere »: et tamen mox subdit: « Hoc argumentum eo tendit, ut pro Jehova substitutus nobis Jovem in Deum ». Resp.: Argumentum sine dubio intendit inferre « conclusionem », quam Amesius se fatetur « concedere ». Majorem e Scripturis clarissimis depromptam negare non audet. Subsumptum lumine nature perspicuum incipiari non potest. Quid, quæso, hic nisi ad cavillationem et subterfugium facit, quod prolixè recitat ex Lactantio, ]

Gentilium vanitatem arguente, qua nihil nisi adjutorium Jovi aliasque deastris tribuebant, a quo errore procul absunt omnes pii Catholici. Amesius. 2. « Quatuor sunt termini in hoc syllogismo, nisi Bellarm. possit ostendere ex Scriptura, nos propriæ a Deo juvari, sensu isto quo hac vox solet a vulgo usurpari ». Resp.: Enimvero perridiculum est dicere, quatuor esse terminos in syllogismo, nisi Bellarm. ostendat ex Scriptura, proprius usurpar illud, quod jam omnibus seculis Christiani in minime improprio sensu usurparunt quotidie: *Deus, in adjutorium meum intende: Domine, ad adiuvandum me festina*. Quanto justius dixerimus nos, tres terminos esse in bono illo syllogismo, nisi Amesius demonstrarit quartum ex S. Scriptura, nullis glossis Lutherano-Calvinisticis intercalata. Piget herere diutius in nugas istis extuliendi, quæ juxta quondamibetica Parhermetiae præcepta hic prosequitur Amesius.

V. — Si homo a Deo vocatus possit venire et non venire, tunc sine dubio liberi arbitrii esse convincitur. Sed verum prius. Ergo, Amesius I.: « Conclusio datur sensu jam sepius dato ». Nempe sensu contradictorio, ut jam supra vidimus in argum. 2. « Si vocatio qualiscumque intelligitur, assumptum negatur quoad illam partem, potest venire, potest scil. compposito, quasi vocatio talis possit adesse, ita ut actus ipse venienti non consequatur. Si alio sensu accipiatur, posse venire et non venire, propositio negatur, prout Bellarm. intelligit arbitrii libertatem, ita ut indiferentiam includat ad utrumque ». Resp.: Multum modis peccat hæc evasio, et minime assequitur intentum. Nam 1. quævis vocatio, si sit seria et non illusoria, supponit absolute, esse liberum et in potestate vocati, sequi vocantem, sive viribus ipsius benevolè vocantem et adjutantem. 2. Vocatio efficax est, qua infallibiliter quidem, sed sine ulla irresistibili necessitate inserit effectum, ut monstratum est supra. Unde tandem patet 3. illud « posse venire et non venire », et omnem libertatem istam larvalam recidere tandem in illam Calvini « motionem efficacem », qua « venire necesse sit », necessitate scil. absoluta et ante: cedente.

## AD CAPUT XII.

Catholica veritas probatur rationibus.

I. — Si non esset homo liberi arbitrii in operibus pietatis (etiam ante gratiam regenerationis), sequeretur, non peccare eos qui nolunt credere in Christum, aut nolunt converti a peccatis etc. Amesius « concedit conclusionem », scilicet sensu illo chimerico. 2. Ait, «se negare consequentiam, si liberum arbitrium sensu Bellarminiano intelligatur». Negat ergo solem lucere in meridie sereno celo. Si enim non est in mea potestate, nec remota quidem, converti et credere, quomodo possum peccare in eo omittendo, quod mihi est impossibile? Quod addit: «Consequens non debere videri Bellarmino absurdum»; et de «tempore, quo juxta Theologos obligat praeceptum dilectionis Dei, et bonorum operum etc.» meræ nugæ sunt, alibi pro merito excusse.

II. — Sequeretur, non esse landandos, aut ullo premio dignos eos, qui volunt credere, spevare, diligere, converti etc. 2. Nullum habent locum in ejusmodi rebus præcepta, consilia, cohortationes, etc. 3. Tolleretur e medio omnia diligentia atque industria in fide et pietate augenda et excolenda, etc. Amesius 1. explodit rationem meriti Pontifici, de quo infra. « De laudis », inquit, « et premi ex gratia relatione, ex logica, cause illius modum quo quis agit ex consilio, sufficiere ad illam sustinendam, quamvis aliis facit, ut ille eo modo agat ». Resp. : Nec congrue dicitur justa regulas logicæ Quidlibeticae. Nam omnis logica et ratio recta dictat, superfluum esse et inanem omnem ex consilio actionem, ubi absoluta, antecedente et irresistibili necessitate motionem alterius « me sequi necesse est ». Idemque est quoad præcepta et cohortationes: Ista certe omnia essentialiter erunt superflua et nugatoria, posita aut remota illa irresistibili et inevitabili absoluta necessitate. Quid efficiat moralis suasio plus in agente intellectuali necessitato, quam in quovis saxe? annos fatue suaderet. r beato dilectio Dei? Quod denique ait: « Illam defensionem Bellarm. de infallibilitate judicij Papæ, (qua non possit relinquare debitam diligentiam, ita ut temere definit), solam sufficere ad clamores istos reprehendens, quibus infallibilitatem gratiae Dei infamare studet ». Resp. : Nec Bellarm. nec ullus Catholicus infallibilitatem gratiae

infamat (pro qua etiam vitam profundere parati sumus); sed necessitatem irresistibilem, pecudibus quam hominibus convenientiorem merito explodimus. Longa lataque disparitas est inter utrumque. Hoc ipso, quod Christus Ecclesie per S. Petrum ejusque heredes promisit de cuncta fidei et morum infallibilita, pollicitus quoque est media idonea (qua sine dubio temeritatem excludunt), sive haec sint physice prædeterminantia, sive moraliter suadentia; de quibus proinde non est quod simus solliciti, cum certum sit, interim debere Papam non minus ac Apostolos in concilio Hierosol. Acto, xv. vers. 7. pro negotiis gravitate maiorem minoremque diligenter et « consuptionem » adhibere. At si certi esse sumus ex fide, nos physice et irresistibiliter a prima causa necessitando ad omnes operationes sive malas, sive bonas, sive juvenandas sive molestas; facti esse sumus, si anxie deliberaremus, quid hic et nunc faciendum aut omittendum, cum sine nobis libere cooperantibus, in nobis omnia quæ vellet Deus efficeret.

## AD CAPUT XIII.

I. — Objic. haret. ex Ezech. xxxvi. vers. 26. Auferam a vobis cor lapideum, et dabo vobis cor carneum: Spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam ut in præceptis meis ambuletis. E verbis prioribus (omissis posterioribus) Amesius sic arguit: « Cor lapideum non habet in potestate sua fieri carnem. Sed voluntas hominis peccatoris est cor lapideum. Ergo non habet in potestate sui fieri carnea, id est, spiritualiter bona per regenerationem ». Resp. 1.: Hoc argutio potuisse quoque objicit a cervicibus peccatoribus ipsi Ezechieli cap. xviii. vers. 31. dicenti: Proiecite a vobis prævaricationes vestras... et facite vobis cor novum, et spiritum novum etc. Quod autem insulsi istis Prophetis, non cavillatione Amesianæ reponimus, nempe: per metaphoram cordis lapidei non accipi nisi obdurbationem in peccatis, qua sine dubio voluntaria est, adeoque potest a volente, excitanti et adjuvantia gracie cooperari, et mutari in cor carneum, molle et tractabile. Resp. 2.: Plus non evincitur, quam non posse hominem in peccato mortali habentem sine auxilio gracie inde liberari, et ad regenerationem aspirare: cum hoc vero posse; vires enim ad vitaliter operandum peccator semper refinet: is autem ut valeat

per supernaturales operationes se disponere ad gratiam regenerationis, requiratur et sufficientia auxilium gracie transiens (et non habitualis), quo elevetur ad dispositiones praevias supernaturales plane necessarias: neque enim Deus qui fecit nos sine nobis, vult nos (adultos), justificare et salvare sine nobis libere cooperantibus, et per actus fidei, timoris, spei, et dilectionis nos congrue disponit. Resp. 3.: Qui stolido vellet mortuus inhaerere rigori illi verborum de corde lapide, carneo, etc. cogeretur etiam concedere, neque post regenerationis gratiam obtentam posse nos quidquam supernaturale et spirituale operari. Quomodo enim hoc valeat cor carneum?

Nihilo saniora aut firmiora sunt, quæ Gerhardus hic occinit. Do hic tantum unum alterumque specimen.

Disp. 27. th. 43. et 44. ait: « Qui natura-lier peccatores nascentur, illis peccatum est naturale. Omnes homines ita nascimur. Ergo. Jam sic: quidquid est homini naturale, id est, homini inevitable nisi per divinam potentiam. At peccatum est homini naturale. Ergo est homini inevitable nisi per divinam potentiam. Assumptio et conclusio existant, Jerem. xiii. vers. 24. Si mutare potest Eliephas pellēt suum, et vos poteritis bene facere, cum didiceritis m̄gnum. » Resp. 1.: Hinc ad summum probatur, potentiam peccandi esse homini naturalem. Alioqui si de actu accipiat, nimis falsum foret dicere, actus riendi, flendi, generandi, etc. esse homini inevitabilis circa divinam gratiam. Resp. 2.: Similiter dici posset: Secundum rationem agere est homini naturale: Ergo est ei inevitabilis operatio secundum rationem: quod constat esse falsum. At que disparitas? Resp. 3.: Ipsum Prophetas dictum refutat insulsi Gerhardinam. Ait enim: Cum didiceritis malum. Quis vero discat id, quod naturaliter est inevitabile? Th. seq. sic arguit: « Juxta Bellarm. lib. 1. de grat. et libero arbitrio cap. 12. §. 2., Gratia efficax non constituitur per assensum et cooperacionem humana, ita ut ab eventu gratia dicatur efficax, etc. At si efficacia gratiae non pendet ab assensu et cooperatione humana, utique etiam humana voluntas non cooperatur gratiae in actu conversionis ». Resp. : Arena hic est sine calce, et nec apprensus quidem nexus in subsumptione. Etsi enim gratia efficax in actu primo, ante omnem cooperationem humanae vere talis sit; tamen in actu secundo infallibiliter trahit posse liberam hominis, congrua gratia excitati, cooperationem, ut supra ostensum est.

III. — Objic. « Peccatores in Scripturis mortui esse dicuntur in peccatis. Nec potest dici, « peccatores mortuum non cooperari Deo, ut mortuum; sed ut vitalem virtutem a Deo habet: « Hac enim est perpetua impli-  
catione: homo mortuus habet in sese vitalem virtutem, aut vitam. Cooperari gratiae est actio vite gratiae, non naturae, nisi Pelagi-  
ani immerito fuerint damnati ». Resp. : Hac